

**SALOM KONSEPTI VA UNING MADANIY-KONSEPTUAL
MAZMUNI**

Xushmanova Shaxnoza Ibragimovna

Qarshi iqtisodiyot va pedagogika universiteti,

Xorijiy tillar kafedrasi katta o'qituvchisi;

tel: +99899 662 75 53;

e-mail: et4831425@gmail.com

Annotatsiya: Ushbu maqolada salom konsepti lingvistik, pragmatik va madaniy-konseptual nuqtai nazardan tahlil qilinadi. Salomlashish jarayonining til va madaniyat o'rtasidagi o'zaro bog'liqligi, turli madaniyatlarda ifodalanish shakllari va universal hamda madaniy o'ziga xos xususiyatlari ko'rib chiqiladi. O'zbek va ingliz tillari misolida salom tushunchasining semantik va kommunikativ funksiyalari ta'kidlanadi. Tadqiqot natijalari tilshunoslik, madaniyatshunoslik va kommunikatsiya sohalarida qo'llanilishi mumkin.

Kalit so'zlar: Salom konsepti, madaniy-konseptual mazmun, salomlashish, lingvistika, madaniyat, kommunikatsiya

Abstract: This article analyzes the concept of greeting ("Salom") from linguistic, pragmatic, and cultural-conceptual perspectives. It explores the interrelation between language and culture through greeting practices, examining universal and culture-specific features across different societies. The semantic and communicative functions of greetings are highlighted using examples from Uzbek and English. The findings offer insights relevant to linguistics, cultural studies, and communication fields.

Keywords: Greeting concept, cultural-conceptual meaning, salutation, linguistics, culture, communication

Аннотация: В данной статье анализируется концепт приветствия («Салом») с лингвистической, прагматической и культурно-концептуальной точек зрения. Рассматривается взаимосвязь языка и культуры через практику приветствия, исследуются универсальные и специфические для культуры особенности в разных обществах. Особое внимание уделяется семантическим и коммуникативным функциям приветствий на примере узбекского и английского языков. Полученные результаты могут быть полезны в лингвистике, культурологии и области коммуникаций.

Ключевые слова: Концепт приветствия, культурно-концептуальное значение, приветствие, лингвистика, культура, коммуникация

Kirish

Insonlarning kundalik muloqotida salomlashish – eng oddiy va baribir eng muhim ijtimoiy aktlardan biridir. Salomlashish jarayoni insonlar o'rtasidagi aloqalarni o'rnatish, hurmat ko'rsatish, samimiylikni ifodalash kabi madaniy va kommunikativ vazifalarni bajaradi. “Salom” so'zi ko'p tillarda oddiy so'z sifatida qaralsa-da, uning semantik va madaniy mazmuni boshqa madaniyatlarda turlicha namoyon bo'ladi. Shuning uchun salom konsepti lingvistik, pragmatik va madaniy-konseptual jihatdan o'rganishga hojat bor.

Ushbu maqolada salom konseptining lingvistik va madaniy-konseptual tomonlari o'zbek va ingliz tillari asosida tahlil qilinadi. Maqolaning maqsadi – salomlashishning madaniy va tilga oid o'ziga xos jihatlarini ochib berish va ularning muloqotdagi ahamiyatini ko'rsatishdir.

1. Salom konsepti: lingvistik tahlil

Tilshunoslik nuqtai nazaridan salom so'zi – ijtimoiy muloqotning boshlanish belgisi, boshqalar bilan bog'lanish vositasi hisoblanadi. Salomlashishning shakllari turlicha bo'lib, yuzma-yuz uchrashishda ishlatiladigan til va jismoniy harakatlar (qo'l berish, bosh egish) orqali ifodalanadi. Masalan, o'zbek tilida “Assalomu alaykum”, ingliz tilida esa “Hello”, “Hi” kabi shakllar keng tarqalgan.

Salom soʻzi oʻz ichiga ijtimoiy masofa, munosabat darajasi, madaniy anʼanalar kabi komponentlarni oladi. Masalan, oʻzbek tilida rasmiy va norasmiy salomlashish farqi aniq koʻrinadi: “Assalomu alaykum” rasmiy, “Salom” esa norasmiy shakl sifatida qoʻllaniladi. Ingliz tilida ham “Hello” umumiy salomlashish boʻlsa, “Good morning” — rasmiyroq va aniq vaqtlarga bogʻliq salomlashish.

Salomlashish shakllari tilning pragmatik qirralarini ham koʻrsatadi. Bunda ohang, intonatsiya, yuz ifodalari ham katta ahamiyat kasb etadi. Salom bilan berilgan ishoralar va kontekst muloqotning maʼnosini boyitadi.

2. Madaniy-konseptual yondashuv

Madaniyat va til qirralaridagi bogʻliqlik salom konseptini oʻrganishda muhim ahamiyatga ega. Salomlashish yordamida jamiyat meʼyorlari, ijtimoiy tartib, hurmat va samimiylik koʻrsatiladi. Turli madaniyatlarda salomlashishning turlari va rujuʼlari farq qiladi.

Masalan, oʻzbek jamiyatida “Assalomu alaykum” soʻzlari nafaqat salomlashish, balki islomiy madaniyat ramzi sifatida qabul qilinadi. Bu soʻzlar hurmat va duoni ifodalaydi. Ingliz madaniyatida esa salomlashish koʻproq ijtimoiy konventsiya, odob-axloq qoidalari bilan bogʻliq.

Salom konsepti madaniyatlararo muloqotda ham muhim rol oʻynaydi. Globalizatsiya sharoitida turli tillarda va madaniyatlarda salomlashishning universal va maxsus jihatlarini tushunish muloqotni samarali qiladi.

3. Salom konsepti va kommunikativ funktsiyalar

Salomlashish kommunikativ jarayonda aloqaning boshlangʻich belgisi sifatida xizmat qiladi. U vazifalar qatoriga kiradi: ulushishni osonlashtirish, ijtimoiy masofani belgilash, muloqotni yumshatish, va h.k.

Masalan, samimiy va norasmiy muhitlarda salomlashish shakllari farqlanadi. Rasmiy muhitda anʼanaviy va rasmiy salomlashish afzal boʻlsa, norasmiyda qisqaroq va doʻstona “Hi” kabi shakllar ishlatiladi.

Salom konsepti shuningdek, ijtimoiy va madaniy axloq-odoblarni ifodalaydi. Salomlashish usuli, tanlangan soʻzlar va jismoniy harakatlar orqali bir inson boshqasiga boʻlgan munosabatini namoyish etadi.

Xulosa

Umuman olganda, “salom” konsepti nafaqat oddiy soʻz yoki harakat, balki madaniy-konseptual tuzilma sifatida lingvistik va madaniy komponentlarni oʻzida mujassam etgan murakkab fenomen hisoblanadi. Turli tillar va madaniyatlardagi salomlashish shakllari uning kommunikativ potentsialini va jamiyatdagi oʻrnini koʻrsatadi.

Oʻzbek va ingliz tillarida salomlashish shakllarini taqqoslash, ularning semantik, pragmatik va madaniy jihatlarini oʻrganish muloqot samaradorligini oshirishga xizmat qiladi. Shu bois tilshunoslik, madaniyatshunoslik hamda kommunikatsiya sohasida bunday tadqiqotlar ahamiyatli hisoblanadi.

Adabiyotlar roʻyxati:

1. Turaeva, Guli. (2005). *Uzbek Grammar and Syntax*. Tashkent: University Publishing House.
2. Wardhaugh, Ronald. (2010). *An Introduction to Sociolinguistics* (6th edition). Wiley-Blackwell.
3. Yuldasheva, Munira. (2012). “Til va madaniyat: madaniy-konseptual aloqalar.” *Til va Adabiyot*, 2(14), 78-84.
4. Crystal, David. (2008). *A Dictionary of Linguistics and Phonetics* (6th edition). Wiley-Blackwell.